

4. Рідей Н., Титова Н., Вікторова Л., Цимбал С. Проблема державного управління соціокультурними формами організації у сфері освіти, науки, інновацій: актуальні проблеми і вектори розвитку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022, 6 (41), С. 418–426.
5. Рідей Н., Биковський Т., Биковський Я., Голубенко Т., Воронова Г., Мухацький М. Антикризовий менеджмент у системі надання державних послуг у сфері цивільного захисту. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Т.3. № 44. С. 224–233.
6. Ridei N., Wojciech W., Tytova N., Stepanenko L., Aleksanian A. Digital Transformation of Public Administration: Sociocultural forms of organization in education, science and innovation. *Political Issues*. 2022. Vol.40. №73. pp.868-882.

УДК 364.622:355.422(043.2)

Саєнко Т.В., д.пед.н., професор,
професор кафедри екології

Національного авіаційного університету, м. Київ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ І ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Анотація. Акцентується увага на спрямуванні особистості до ноосферного майбутнього з відповідною екологічною етикою, сквородинським, ноосферним, мисленням та, по сухомлинському, кордоцентричною, свідомістю. Пропонується стислий конспект лекцій і практичних завдань курсу «Екобезпека особистості (основи екопсихології)».

Ключові слова: психічне здоров'я студентів, дорослих, війна в Україні, екологічна освіта, ноосферогенез, філософія Сквороди, кордоцентризм Сухомлинського. екопсихологічний курс.

Вступ. Після 24 лютого 2022 р. почався новий відлік часу для кожного українця: агресивний сусід віроломно вдерся, як 100 років тому, на територію суверенної держави під гаслом «спецоперації». З'явилося непереборне бажання наблизити безперечну Перемогу над зухвалим, жорстким, цинічним ворогом. Більшість нормальних людей не вірила у таку нахабну агресію й зраду, бо стільки років віддано сприянню величї й сили колишнього СРСР за рахунок економічного потенціалу союзних республік, у тому числі України, яка тримала майже 25% індустрії, левову частку сільського господарства, використовуючи у ріллі більше 60% родючих земель задля збагачення нинішньої миршавої «еліти», яка вилізла поверх власного народу й перетворила його у зомбаків, п'яниць, шовіністів.

Не варто опускати руки перед набагато сильнішим, нахабним ворогом, бо маємо потужну підтримку дружніх держав відчайдушному спротиву ВСУ на тисячокілометрових ділянках фронту. Нам робити своє, пам'ятаючи слова-застороги мудрих провідників УНР, зокрема Міністра закордонних справ, утверджувача духу нації у міжнародних зв'язках у випробувальні часи 100-річної давнини, фундатора іміджу України у Європі, відданого, сміливого, патріота, який передбачливо проаналізував гострим розумом трагічні події становлення незалежності на початку ХХ ст. і прозорливо заглянув у майбутнє, наше сьогодні, Олександра Яковича Шульгина, автора книги пророцтв відносно нинішньої агресії РФ «Україна проти москви», видану в Парижі у 1935 р., (готується до видання український переклад за сприяння колишнього очільника МЗС України у 2007-2009 рр., відомого дипломата В.С. Огризко, зроблений онукою письменника В. Леонтовича — О.В. Леонтович), де відзначає важливі й повчальні слова [1]:

«Ми вважаємо, що біда Росії у її імперіалізмі. Ми не можемо бути вічно пов'язаними з цим величезним народом, завжди ураженим найзаразнішими хворобами духу: нігілізмом, анархією, м'якістю, містицизмом, майже повним ослабленням волі - необхідної для народу, який хоче жити і завоювати своє місце серед інших народів світу. Треба було порвати з цим організмом, який від абсолютного монархізму кидався у прірву більшовизму. Треба було рішуче протистояти цьому інстинктивному і водночас упертому імперіалізму, цій глибокій, віковій, майже несвідомій потребі домінувати, максимально розширяти свою владу.

Ми хотіли утвердити справжню незалежність України і вірили, що незалежна і сильна Україна відповідатиме інтересам Франції, яка в наших очах мала ореол традиційного захисника пригноблених народів. Генерал Табуї, який був водночас шляхетним воїном і людиною енергійною й сердечною, дедалі більше співчував нещастям України. Він писав, що Франція, як і її союзники, прагнуть миру, який забезпечує гарантію довговічності. Враження, яке справив цей прес-реліз, було дуже велике, сам факт був оцінений лише пізніше... Це було визнанням України Францією у 1917 р. Наші стосунки з представниками Франції та Великобританії тривали у найбільшій сердечності, але фатальні події наближалися...

Більшовицький метод полягає не в тому, щоб починати з нападу на своїх супротивників, а пропаганда відіграє провідну роль у їх засобах дії. І ця зброя грізніша за їхні гармати та кулемети. У ті часи було легше відразу роззброїти 40 тисяч вояків-большевістів (подібну операцію полковник Капкан провів у Києві за одну ніч, у грудні 1917 р.)... Вірні, сміливі, ті, до кого не могла дійти шкідлива пропаганда, докладали неймовірних зусиль. Перед лицем боягузтва піднявся героїзм. Кров наших перших героїв пролилася на українській землі...

Дванадцять днів нещасний Київ був театром війни. Кулемети тріщали без зупинки. Я питав себе, що робитимуть з цим містом люди, здатні на всі жорстокості, на всі злочини, можливо, варвари більше, ніж татарські загарбники XIII ст. Скрізь відбувались обшуки, арешти, мародерство, особливо шукали політиків та офіцерів. Їх везли у великі театри, де масово розстрілювали без будь-якого суду. У місті ширився червоний терор... Більшовицька гидота ставала такою, що тепер усі чекали порятунку незалежно звідки. Згадали старий український анекдот про переляканого сина, який кричить батькові: — Тату, тату, біс до нас у хату заходить. А батько відповідає: — Хай прийде сам диявол, аби не москаль...

Уперта наполегливість, яку відтоді проявив український народ у своєму опорі проти загарбників із півночі, підтверджує це. Дух спротиву, воля України стати вільною зупиняє спроби совітської влади Москви продовжити панування комунізму в Польщі, Румунії та, можливо, у кількох інших країнах... Ми не будемо розповідати про події цієї тривалої боротьби, яка ще не закінчилася у 1935 р. на момент написання цих рядків. Україна вступила у новий період своєї історії... Вона дорого заплатила за це бажання: скільки ще буде коштувати їй очікування й жертв, щоб досягти стабільного втілення цього ідеалу, за який так багато її синів і дочок віддали життя і багато інших готові віддати?».

Маємо враховувати поради досвідченого дипломата, завдячуючи якому, без сумніву, отримуємо сьогодні підтримку Європи й світу. Олександр Якович усе своє подальше життя за кордоном поклав на утвердження статусу України, як самостійної держави, у дипломатичних колах Заходу. Варто звернутись до його роботи «Державність чи гайдамаччина?», де він тримає гасло УНР у еміграції, відстоює чистоту політики добра й високих ідеалів. На його думку політика повинна ґрунтуватись на моралі, праві, кращих традиціях добросусідства, порядності, які не може зрозуміти людина бездуховна.

Стан цивілізації нині оцінюють стрімким розвитком науки й техніки, що випередив розвиток свідомості людини, її мислення, світогляду, етики, культури: створили керовані ракети та маємо некерованих людей на посадах, що тримають у стресі увесь світ, погрожують сусідам, відкрито порушують територіальну цілісність і свободу суверенних держав, узурпують та знищують населення захоплених територій. Тобто, необхідно лікувати суспільство, удосконалювати освіту, щоб не допустити у майбутньому таких страшних подій, інакше цивілізація приречена, а міжнародні юридичні норми та права усталених інституцій нічого не варті, бо не гарантують мир, порядок, існування homo sapiens на планеті. Не так вже страшить COVID-19, як вірус бездуховності, цинізму, агресії, що шириться світом.

Мета дослідження. У означеній ситуації суперважливими стають виховання й освіта підростаючого покоління, на очах якого відбуваються зловісні розбійницькі дії. Варто підтримати та озброїти нащадків, які складуть основу майбутнього суспільства, а багаторічний досвід викладання й наукової діяльності підтверджують нагальність психолого-педагогічного супроводу, корекції студентів та дорослих у психологічних курсах, зокрема «Екобезпека особистості (основи екопсихології)».

Основна частина. Свого часу В.О. Сухомлинський у своїй кращій книзі «Серце віддаю

дітям» заклав підвалини «педагогіки серця», утіливши у шкільне життя «філософію серця» Г.С. Сковороди, проявом якої став морально-практичний аспект, що полягав у обґрунтуванні моралі та поширенні її як словом, так і ділом. Обидва вітчизняні авторитети, кожний по своєму, писали: головна мета життя людини, її справ, є дух думки й серця, коли усі сили спрямовуються на розвиток вищої свідомості, благородство серця, ясність мислення. Та більш ніж через 200 років після смерті Сковороди й через 50 по втраті Сухомлинського, ми, на жаль, можемо «похвалитись» глобальною екологічною кризою: тотальним забрудненням планети, нестримним використанням ресурсів, егоїстичним збагаченням незначної частки «еліти», що є результатом і наслідком моральної, світоглядної, культурної деградації суспільства, де освіта втратила визначальну роль у подоланні вказаних вище причин. Тому є нагальна потреба у спрямуванні до екологічного й ноосферного майбутнього з відповідною екологічною етикою, сквородинським, вважаю ноосферним, мисленням та по сухомлинському, кордоцентричною, свідомістю.

Пропонується стислий конспект деяких лекцій і практичних завдань курсу «Екобезпека особистості (основи екопсихології)».

Лекція 1. Головне завдання існування людини — творчість. До неї треба сумлінно готуватись й багато працювати, знати, розуміти. Дясягаються знання за допомогою освіти — цілеспрямованої пізнавальної діяльності, що являє собою процес здобуття відомостей, набутих у досвіді, різноманітних дослідженнях, навчанні, які називаємо **знаннями видимого світу** (матеріального). На **польовому (невидимому) рівні, знання** — це відображення у мозку людини предметів та явищ дійсності, що складаються з відчуття, сприймання, уваги, пам'яті, уяви, мислення, мовлення, в основному, **психічних дій**. **Завдання:** Сформулюйте: що Ви хочете знати й для чого?

Лекція 2. Знання та розуміння. Знання, як правило, стосуються зовнішнього світу, якими оперує розум, але є **речі для нього (розуму) недосяжні**, бо Буття складається не тільки з об'єктів видимого світу, а й з таких, що роблять існування святом, забарвлюють у різні відтінки, перетворюють на радість, любов. **Розумінням називають водорозділ між світським та духовним**, куди ми рухаємось у своєму розвитку: починаємо тонше відчувати, пізнавати, любити, у кінці кінців, жити по новому. **Духовне — таїна**, яку переживаєте й сприймаєте, як дихання і биття власного серця. Воно глибоко індивідуальне, надає йому музичного звучання, перетворює прозу у поезію, робить усе загадковим і таким, що **стає викликом для нових відкриттів**. Ви ніколи не зможете сказати: все розумію і знаю! Треба відчувати набагато тонше, оскільки цей стан ближчий до музики, співу, малювання, усього прекрасного! Якби щоденно ми долучались до досягнення внутрішнього, духовного, разом з вивченням матеріального світу, то жили б у справжньому раю, який доступний людям гармонійним, пробудженим від матеріальних чар та комфорту. Прагніть правди, чистоти, милосердя, як норм суспільного життя, бо сповідування подвійної чи потрійної моралі, нечестивості, зажерливості ніякими юридичними законами, покараннями не зупинити! **Запитання:** Чи відчуваєте свою душу — духовне ядро, яке здатне помічати величне, прекрасне, поетичне?

Лекція 3. Істина і факти. Життя цифр, фактів сумне й не цікаве та ними захоплюється наш розум, послуговуються вітчизняні й зарубіжні ЗМІ. Є дещо важливіше, що не може бути втиснутим у пояснення, теорії, оскільки Буття завжди було й буде таємничим, загадковим і це найцінніше, найдивовижніше у ньому. Як визначити, що таке любов, довіра, краса, милосердя, вдячність? Усе багатозначне, вагоме є недосяжним для розуму, а усе буденне знаходиться у межах його компетентності, оскільки, з точки зору структури індивідууму, розум (ум, mind, brain, smart, head, intelligence) — периферія, не центр нашого ества [2]. Шлях індивідуальності особливий і торується тільки самостійно. Любов, довіра мають бути істинними, природними, тоді вони володіють великою силою й власною енергією. Існування фактів короткострокове, а істина — вічна! Перші залежать від тлумачень, бо один і той факт можна подати по різному. Людину можна вбити словом, але можна й відродити. Поважаймо себе у собі, слухаймо свідомість у тиші, придивляймося до Буття і будьмо до нього ввічливі, довірливі, люблячі й вдячні за існування, бо це — дар! **Завдання.** Захоплюєтесь фактами чи не довіряєте їм? Що є Істина?

Лекція 4. Феномен Любові. Ми наголосили: людині властиве не тільки тіло, а й **елементи невидимого світу, зокрема душа (свідомість)**. Невидимі складові також живляться, як тіло

харчовими продуктами. Вважають, що справжня душа не може існувати без любові, а оскільки вона вічна, то **почуття любові непереможне**, що доводять численні поети, оспівуючи її з покоління у покоління та підтверджуючи: вона живе у Серці. Успішність частіше потребує цинічного серця, гострого розуму, а **серце, як центр любові**, часто не варте уваги. Розум багатослівний, спритний, артистичний, особливо зараз, створює базар-шоу у вашій голові, і серце, як правило, почути неможливо. Він став справжнім хазяїном, хоча ним по праву є серце, яке перетворилось на спостерігача-статиста. Голова править бал, **інакше ми жили б у іншому світі, де більше любові, правди, менше ненависті та зовсім немає війн, а вихованням можна скоротити шлях навчання** підростаючого покоління, але то окрема велика тема! Кохання — не пристрасть, не бажання, це биття двох сердець у одному ритмі. Якщо любов виникає у гармонії, ми пізнаємо успішне життя, де любов розвивається, поглиблюється, бо залежить від внутрішнього стану двох сердець. Таке почуття трансформується у повагу, довіру, а секс може бути частиною любові, але не її основою. Коли оточення прекрасне, нам легше зростати, розвиватись, утверджуватись. Однак, життя повниться як добрим, так і лихим. Вибирайте, чи хочете почуватись на небесах, чи у пеклі - все залежить від вас. Дивіться на світ не через темні окуляри, а помічайте красу, таїну, розмаїття Буття! **Завдання.** Ви любите? Це сердечні почуття чи ментальні?

Висновки. Психолого-педагогічний підхід базується на наукових досягненнях, літературних джерелах, де останнім часом прослідковується довгоочікувана тенденція злиття **релігії з дослідженнями об'єктивної науки**. Така подія свідчить про об'єднання цих могутніх пізнавальних напрямків задля трансформації суспільства від глибокого матеріалізму до ноосферогенезу - формування природоузгодженого, екобезпечного, гармонійного суспільства з ноосферним мисленням, свідомістю, світоглядом, етикою, культурою та відновленою мовою серця.

Список використаних джерел

1. Choulguine A. (1935) L'Ukraine contre moscou:1917. - Paris: Librairie Felix Alcan, 220 p.
2. Саєнко Т.В. (2020) Енергоінформаційний потенціал особистості у контексті ноосферогенезу. Вища освіта України: теор. та наук.-метод. час. 3(78). С. 33-40.

УДК 378.091[3:001.7]:37.044''408''

Сидоренко Т.М., к. філол. Н., доцент,
завідувачка кафедри

документознавства та інформаційної діяльності
Державного університету телекомунікацій

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ДІЛОВОДСТВА У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Тези презентують діагностику основних різночинних категорій фахівців сфери діловодства для професійних середовищ зайнятості, конкретизацію мультимодусів документовпорядження освітньо-наукових систем ЗВО, планування дослідження за напрямом – професійний розвиток комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти у п'яти етапах педагогічних розвідок.

Ключові слова: фахівці сфери діловодства, професійний розвиток, неперервна освіта, професійні середовища, заклади вищої освіти, документовпорядження.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність встановлення та визначення синергії мультимодусів документовпорядження у складних семантичних системах підготовки фахівців (сфери інформаційної, бібліотечної та архівної справи) у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) набуває футуристичного змісту, зважаючи на соціальні орієнтири глобального виміру турбулентності світу. Виокремлення та конкретизація мультимодусів на рівнях та за призначенням документовпорядження освітньо-наукових систем забезпечить ефективність функціонування новітніх моделей підготовки фахівців згідно вимог технічного регулювання (стандартів) на основі системного та процесного підходів.